

GEMEENTE BOEKEL

Memo 2022/35

MEMO

Aan : de raads- en burgerleden
Van : College van Burgemeester en Wethouders
Betreft: : Oplegnotitie Schets Ontwikkelpad Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch
Datum : 21 juni 2022

Geachte raads- en burgerleden,

De Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch werkt aan een regionaal Verstedelijkingsakkoord. Eerder hebben wij uw gemeenteraad hierover geïnformeerd via de memo van 21 maart 2022, waarmee een Informatiebrief Verstedelijkingsakkoord aan u werd voorgelegd.

Op 23 maart 2022 heeft ons college namens de Gemeente Boekel een inspraakreactie aan het Kernteam Verstedelijkingsakkoord SRsH toegestuurd. Daarin heeft Boekel haar zorgen geuit over de toekomst en leefbaarheid van kleine kernen in onze regio.

Inmiddels is het Kernteam een stap verder in de verstedelijkingsopgave voor Brabant. Deze wordt op twee schaalniveaus uitgewerkt:

- Gezamenlijke Verstedelijkingsstrategie Stedelijk Netwerk Brabant
- Uitwerking in Verstedelijkingsakkoorden per stedelijke regio.

Voor zowel de provincie brede Verstedelijkingsstrategie Brabant als het regionale Schets Ontwikkelpad Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch is ons college om een besluit gevraagd.

Daarnaast is bijgevoegde oplegnotitie van het Schets Ontwikkelpad opgesteld om uw gemeenteraad te informeren. Met deze memo sturen wij u deze oplegnotitie toe.

Ons college heeft in de B&W-vergadering van 21 juni 2022 besloten om een extra ontwikkelprincipe te laten toevoegen aan het regionale Schets Ontwikkelpad:

- We zetten in op leefbaarheid van en kwaliteit in kleine kernen, waarbij er via maatwerk ruimte is voor buitendorpse woningbouw.

Met dit extra ontwikkelprincipe wordt in onze ogen meer perspectief geboden voor de toekomst van kleine kernen. Verstedelijking vindt namelijk niet alleen plaats in steden, maar er moet ook voldoende aandacht zijn voor dorpen en kleine kernen in onze regio. Om de leefbaarheid en kwaliteit van deze kleine kernen in de toekomst te garanderen kan er niet alleen op inbreiding ingezet worden, maar moet er via maatwerk ruimte blijven voor buitendorpse woningbouw.

Met dit collegebesluit verzoekt de Gemeente Boekel het Kernteam Verstedelijkingsakkoord SRsH om dit extra ontwikkelprincipe aan het regionale Schets Ontwikkelpad Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch toe te voegen. In de onderstaande memo is het besluit van ons college toegevoegd met gele arcering.

Oplegnotitie Schets Ontwikkelpad SRsH

Op weg naar duurzame verstedelijking in de Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch

1 juni 2022, Kernteam Verstedelijkingsakkoord SRsH

1. Inleiding

Alléén ga sneller, samen kom je verder. Vandaar dat we samen toewerken naar een Verstedelijkingsakkoord Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch (SRsH). We kijken daarin verder dan de winst- en verliesrekening op onderdelen en werken aan een gezamenlijk akkoord waar de gehele regio profijt van heeft. Zo werken we aan 'warme harten' in de dorpen en aantrekkelijke (stedelijke) knooppunten om de brede welvaart te versterken. Het akkoord moet leiden tot een coalitie van partijen (regio-waterschap-provincie-rijk) die gezamenlijk hun schouders eronder zetten en naast systeemingenrepen ook gebiedsprocessen vlot trekken en tegelijkertijd een groei van minimaal 47.000 woningen (+16%) woningen mogelijk maken. Dat vraagt breed draagvlak en gezamenlijke regie over het akkoord. Dit besluit zet daartoe een belangrijke stap en is een uitnodiging aan alle partners de krachten te bundelen en lef en ambitie te tonen. Als we dit samen in de regio voor elkaar krijgen zetten we een flinke stap naar een gezonde toekomst en profiteren we van de ondersteuning die het Rijk hierbij kan bieden. Het Ontwikkelpad en het Verstedelijkingsakkoord kunnen feitelijk beschouwd worden als de vooruitgeschoven posten die de ruimtelijke ontwikkeling van onze regio op een duurzame en verantwoorde manier de gewenste richting op sturen. Het Ontwikkelpad is dus een tussenproduct op weg naar het akkoord.

De SRsH is gebaseerd op basis van de belangrijkste leef-, werk- en marktomgeving; het Daily Urban System. Met het Daily Urban System kijken we naar het functioneren van een deelnetwerk binnen het grote stedelijke netwerk in Nederland. Nu we met het Schets Ontwikkelpad in de hand toewerken naar een Verstedelijkingsakkoord voor de stedelijke regio komen we ook bij het maken van keuzes. Keuzes op het gebied van o.a. wonen, werklocaties, mobiliteit, energie, water die we tot dusver nog maar gedeeltelijk hebben gemaakt. Door het bepalen van regionale ambitie zullen we NU keuzes moeten maken waar we later met zijn allen profijt van hebben. Dat gaat dus verder dan individueel de winst- en verliesrekening opmaken. Dat vraagt een ander gesprek waar we in onze regio ook mee bezig zijn, maar dat ook kan schuren en wringen. Er valt voor ons allemaal te winnen, zowel de centrale steden als het ommeland.

2. Verstedelijking

2.1 Verstedelijkingsstrategie Brabant

De rijksoverheid heeft een Nationale Omgevingsvisie (NOVI) opgesteld. Daarin werkt het Rijk ideeën uit over de toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Een belangrijk onderdeel van die NOVI gaat over 'verstedelijking en verstedelijkingsopgaven'. Over verstedelijking stelt het rijk in de NOVI dat een groot deel van Nederland functioneert als één stedelijk netwerk. Brabant is het tweede grote verstedelijkte gebied van Nederland. In Brabant ligt een forse bouw-, transformatie en herstructureringsopgave. Reden om als Brabantse partners met het Rijk en de Waterschappen gezamenlijk te bepalen wat er nodig is in Brabant voor een duurzame verstedelijking.

Als stedelijke regio willen we naast de grote vraag naar ruimte voor woningen en bedrijvigheid ook andere opgaven oplossen m.b.t. klimaatadaptatie, energietransitie, slimme mobiliteit, biodiversiteit, gezondheid en circulaire economie. De Brabantbrede strategie en het regionale akkoord zijn gericht op ondersteuning die het Rijk en de provincie de regio's hierbij kan bieden en biedt de regio de kans bestaande sectorale afspraken (o.a. wonen, energie en bedrijventerreinen) te verbinden en extra ambities neer te zetten. 's-Hertogenbosch en omgeving is één van de vier stedelijke regio's binnen Brabant. De andere drie zijn Eindhoven/Helmond, Breda/Tilburg en Bergen op Zoom/Roosendaal.

De verstedelijkingsopgave voor Brabant wordt opgepakt op twee schaalniveaus:

- Gezamenlijke Verstedelijkingsstrategie Stedelijk Netwerk Brabant, waarin de uitgangspunten van de verstedelijkingsopgave worden uitgewerkt. Het proces voor de Verstedelijkingsstrategie heeft tot doel om gezamenlijk richtinggevend keuzes voor uitgangspunten en kaders voor de regionale afspraken te maken. Dit wordt getrokken vanuit de provincie Noord-Brabant, samen met B5-gemeenten (Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg), het Rijk en de vier waterschappen.
- Uitwerking in Verstedelijkingsakkoorden per stedelijke regio. De stedelijke regio 's-Hertogenbosch (trekker), bestaat verder uit Bernheze, Boekel, Boxtel, Heusden, Landerd (gemeente Maashorst per 1/1/2022), Maasdriel, Meierijstad, Oss, Sint-Michielsgestel, Uden (gemeente Maashorst per 1/1/2022), Vught, Waalwijk, West Betuwe en Zaltbommel (De Bommelerwaard). Uitgangspunt is dat de stedelijke regio's met de provincie samen en gelijktijdig op blijven trekken richting en met het Rijk.

2.2 Verstedelijkingsakkoord Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch

De essentie van onze stedelijke regio is het aantrekkelijke ruimtelijk-economische profiel. Daar zit ook onze regionale saamhorigheid en ambitie. Dat willen we behouden, versterken en op sommige vlakken ook veranderen. De SRsH heeft de voorwaarden en het know-how een substantiële bijdrage te leveren aan de landelijke opgaven van wonen, werken en mobiliteit. Wat we daarvoor nodig hebben is een oplossing voor wat ons belemmert in wie we willen zijn.

Via de lijn van dit het Verstedelijkingsakkoord lossen we problemen op voor de hele regio en slechten we barrières die anders blijven bestaan en voor individuele gemeenten te groot zijn om zelfstandig op te lossen. We bepalen samen de ontwikkelrichting voor een duurzame verstedelijking van de stedelijke regio en leggen dit vast in het Verstedelijkingsakkoord. Daarnaast blijven we specifieke aanvullende afspraken maken over bijvoorbeeld woningverdeling, stikstofaanpak of een groen-blauwe agenda. We realiseren ons dat bij het bepalen van ambities ook keuzes maken hoort. Sommige ambities sluiten namelijk niet naadloos op elkaar aan of zitten elkaar in de weg (denk aan ruim baan voor de auto en vergroenen).

Via het Verstedelijkingsakkoord kunnen we de stad de stad laten zijn en de dorpen de dorpen. Hoogstedelijke dynamiek in de stad en het Brabants wonen in de dorpen. Daarmee blijft de regio gezond en toegankelijk en is er voor ieder wat wils. Je kunt kiezen wat bij je past! De dorpen profiteren van de stedelijke voorzieningen en nieuwe woon- en werkmilieus en de stad profiteert van een rijk en ontspannen achterland.

3. De droom: een gezonde leefbare en sterke regio

3.1 Samenwerking op gemeenschappelijke opgaven

Er zijn verschillende opgaven die we als lokale gemeenten niet zelf op kunnen lossen, daar hebben we onze burens en onze regio bij nodig. Enkele belangrijke daarvan zijn;

- Economie, verbetering, vernieuwing, kansen creëren, startende en doorgroeiende (lokale) mkb-ers.
- Gebiedsontwikkeling landelijk gebied en natuurherstel plus GGA (gebiedsgericht aanpak stikstof). Kracht regio in dynamiek tussen stad en land.
- Verdichting en herstructurering spoorzones binnenstedelijk gebied en middelgrote steden (stedelijkheid geeft aantrekkingskracht, geeft dynamiek en reuring, geeft een trickle-down effect op de regio).
- Waterproblematiek en consequenties bergingsopgave stad (HoWaBo 2) en ruimte maken landelijk gebied (ruimte- en sponswerking).

Onze gezamenlijke droom is een **gezonde leefbare en sterke regio met een hoogstedelijk centrum en een fijnmazig polycentrisch netwerk van stedelijke knooppunten en landelijke kernen in balans met een groenblauw mozaïeklandschap**. Wat we daarvoor nodig hebben is een schaa sprong in de brede spoorzone van 's-Hertogenbosch (richting hoogstedelijke nabijheid) en verdichting in de spoorzone van Oss (met een stap richting stedelijke nabijheid). Dit om nieuwe woon- werk en interactiemilieus te realiseren die in de regio nog onvoldoende aanwezig zijn. Daarnaast willen we inzetten op 'warme harten' in de dorpen en op aantrekkelijke (stedelijke) knooppunten in Waalwijk, Vught, Veghel, Boxtel en Uden om de **brede welvaart** te versterken en om te investeren in een **duurzame leefbaarheid** en vitaliteit van de steden en dorpen.

Wij willen dus duurzame verstedelijking om voor langere termijn de regio toegankelijk en leefbaar te houden én van nationaal belang te blijven. Dit doen we vanuit de voorwaarde dat we ons DNA als stedelijke regio behouden en bepalen wat we moeten doen (of moeten laten) om dit te versterken. Ook blikken we vooruit door te kijken naar sociaal-maatschappelijke trends, de digitalisering, moderne modaliteiten en het nieuwe werken.

We willen naast de vraag naar ruimte voor woningen en werklocaties ook andere opgaven oplossen m.b.t. klimaatadaptatie, energietransitie, slimme mobiliteit, biodiversiteit, gezondheid, circulaire economie en cultuur en onderwijs. Om deze opgave voor elkaar te krijgen is meer nodig dan we nu al doen. We gaan namelijk niet snel genoeg en soms liggen oplossingen of middelen buiten onze macht en hebben daarvoor provincie of Rijk nodig. Dit akkoord biedt kansen voor de regio en geeft perspectief op langere termijn. Het kan noodzakelijke interventies mogelijk maken of barrières oplossen die we alleen niet voor elkaar krijgen.

Als we gezamenlijk niet tot een akkoord kunnen komen zal de aandacht op onze regio verslappen en komt het geld elders terecht. We willen er voor zorgen dat iedereen mee kan doen en ook meedoet. De noodzaak zit erin dat we 1 van de velen zijn in Nederland die aan regionale akkoorden werken met Rijk en provincie en we de komende jaren mogelijk met lege handen komen te staan als we dit jaar geen bestuurlijke afspraken kunnen maken. "Als je niet zelf een plan maakt, wordt je onderdeel van iemand anders zijn plan, of anders gezegd, als we niet instappen, zijn we allemaal verliezer."

3.2 Vijf ontwikkelprincipes

Op basis van dit onderzoek zijn in het Schets Ontwikkelpad vijf ontwikkelprincipes benoemd die in samenhang het perspectief geven op een duurzame verstedelijking van de stedelijke regio 's-Hertogenbosch. Deze principes hebben uiteraard ruimtelijk en functioneel consequenties en zullen voor nu en in de toekomst keuzes noodzakelijk maken op de verschillende deelthema's zoals wonen, werklocaties, mobiliteitsingrepen, klimaatadaptatie, enz.

- 1. We zetten het polycentrische karakter van de regio in zijn kracht;**
Complementariteit door vergroten onderlinge verscheidenheid, bijdragen brede welvaart door knooppuntontwikkeling middelgrote steden en kernen en slechten van lokale barrières. Economie vernieuwen en aanvullen en mobiliteitssysteem verbeteren bovenop HOV.
- 2. Met schaa sprong in stedelijkheid zetten we in op het creëren van een aantrekkelijke hoogstedelijke huiskamers;**
We voegen in de spoorzones van 's-Hertogenbosch en Oss een nieuwe hoogdynamische laag toe aan het regionale palet van woon- en werkmilieus.
- 3. We zetten woningbouw in als meekoppelkans voor de brede binnenstedelijke en binnendorpse kwaliteitsopgave;**
Verbeteren leefbaarheid vitaliteit wijken, buurten en dorpen door koppelen woningbouwopgave aan kwalitatieve opgaves energietransitie, duurzame mobiliteit en voorzieningenniveau. Het leven van alledag vindt plaats in vitale steden, dorpen en buurten met een menselijke, Brabantse maat.
- 4. Verstedelijkingsopgave begint bij het bodem- en watersysteem;**
Bij de grote klimaatveranderingen die op ons afkomen hebben we de gehele regio nodig, anders dreigt het op veel plekken te heet, te nat en/of te droog te worden.
- 5. Groen en blauw groeien mee met verstedelijking.**
Natuur en landschap zijn in onze regio altijd nabij. Het kenmerkende en waardevolle mozaïek aan landschappen is een belangrijke identiteitsdrager van onze steden en dorpen. Deze kwaliteit bouwen we verder uit met een aaneengesloten groenblauw natuurnetwerk.

Toevoeging Gemeente Boekel d.d. 14 juni 2022:

Ons college B&W verzoekt namens de Gemeente Boekel het Kernteam Verstedelijkingsakkoord Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch om het volgende extra ontwikkelprincipe aan het regionale Schets Ontwikkelpad Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch toe te voegen:

- 6. We zetten in op leefbaarheid van en kwaliteit in kleine kernen, waarbij er via maatwerk ruimte is voor buitendorpse woningbouw.**
Verstedelijking vindt niet alleen plaats in steden, maar er moet ook voldoende aandacht zijn voor dorpen en kleine kernen in onze regio. Om de leefbaarheid en kwaliteit van deze kleine kernen in de toekomst te garanderen kan er niet alleen op inbreiding ingezet worden, maar moet er via maatwerk ruimte blijven voor buitendorpse woningbouw.

3.3 Enkele vervolgvragen

De ontwikkelprincipes gaan over de vraag welke ingrepen en programma's er noodzakelijk zijn om een kwalitatieve stap vooruit te maken. Ingrepen als zijnde barrières die binnenstedelijk en binnendorps gebiedsontwikkeling in de weg staan; nieuw programma in wonen, werken, voorzieningen of anderszins dat lokaal en regionaal een kwalitatieve bijdrage levert of nieuwe gebiedsontwikkelingen die aansluiten bij de gewenste verstedelijkingsrichting.

- Onderzoek naar de kwaliteitsopgave in de kleine kernen en de mate waarin woningbouw daar een bijdrage aan levert. Welke opgave moeten we oplossen? Versterken bestaande bebouwde kom en upgraden wijken die in een neerwaartse spiraal dreigen te komen. Het probleem zit vaak niet bij het bouwen van de woning maar bij de randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn (infra, hinder, grond en water, energie, enz);
- Potentieonderzoek Brede Binnenstad Den Bosch om te zien wat er in programma nodig is voor een schaa sprong naar 'hoogstedelijk' (in woon-werkmilieus, economische potentie en mobiliteit);
- In beeld brengen welke ingrepen er in Oss nodig zijn in spoorzone (binnenstad) om daar de verdichtings slag te maken (is grotendeels al in beeld);
- Voor de middelgrote steden de barrières in beeld brengen die de binnenstedelijke ontwikkeling in de weg staan (dat zit namelijk op allerlei vlakken, niet alleen wonen/werken) en zo een verdichtings slag mogelijk te maken.

4. Effecten op korte termijn en langere termijn

Met het Verstedelijkingsakkoord willen we de afspraak maken dat we een gezamenlijk gedragen toekomstbeeld met elkaar afspreken waarvoor we een aantal ontwikkelprincipes gaan hanteren en interventies gaan plegen die op termijn wel consequenties kunnen hebben voor gebiedsontwikkelingen. Echter de druk op de woningmarkt is momenteel te groot om zaken on hold te zetten. Uiteraard willen we geen grote brokken maken waarvan we nu al kunnen overzien dat ze het toekomstbeeld gaan ondermijnen. We maken hierbij onderscheid tussen effecten op korte en op langere termijn.

Op korte termijn maken we af wat we zijn gestart. We houden vast aan provinciale bevolkingsprognose en zetten harde en bijna harde plannen door. We sturen daarin (volgens huidige afspraken POHO Wonen). op kwaliteit i.p.v. kwantiteit. We blijven bouwen voor de vitaliteit en leefbaarheid in steden en dorpen. Voor bestaande uitleggebieden zorgen we voor adaptief plan met bandbreedte (om flexibel te blijven) en stapsgewijs bestemmen (kleinschalig en niet alles in 1 keer). Geen nieuwe uitleggebieden tenzij ... dit nodig is om een kwaliteitsverbetering tot stand te brengen in het landschap en transitie op gang te helpen. We onderzoeken wat extra nodig is. Volgens de ontwikkelprincipes en met Brabant bandbreedte van (-15% en +20%).

Voor de langere termijn zullen we de ontwikkelprincipes gaan doorvertalen in de duurzame verstedelijking van de regio. Dit jaar willen we daarvoor in het akkoord al een aantal voorziene grootschalige bovenlokale interventies/investeringen voor opvoeren om aanspraak te maken op het mobiliteitsfonds van 7,5 miljard euro.

5. Samenwerking

In een stedelijke regio met veel gemeenten die niet als bestuurlijke samenwerking georganiseerd zijn, is het van groot belang een werkwijze te kiezen die de voortgang bewaakt en iedereen voldoende de kans geeft betrokken te zijn. Vandaar dat ervoor gekozen is een ambtelijke en bestuurlijke kerngroep samen te stellen vanuit de middelgrote gemeenten met als trekker de gemeente 's-Hertogenbosch. Dit kernteam bestaat uit de gemeenten 's-Hertogenbosch, Oss, Meierijstad, Maashorst, Waalwijk Vught, Waterschap Aa en Maas en provincie Noord-Brabant. Het Rijk is vanuit het Ministerie van BZK ook onderdeel van het Brabantbrede en regionale proces. Dit kernteam verbinden het Brabantbrede traject aan het regionale traject, zorgen voor inhoudelijke en procesmatige sturing en bereiden regiobrede bijeenkomsten voor. Om ervoor te zorgen dat alle gemeenten betrokken zijn en blijven is ieder kernteamlid verantwoordelijk voor het aanhaken van enkele kleinere gemeenten, zodat de lijnen zo kort mogelijk blijven. Omdat de grenzen van de stedelijke regio niet samenvallen met de grenzen van de werkregio RNOB is gezocht naar een passende aanhaking van RNOB. Deze is gevonden door de diverse programmaregisseurs op inhoud te betrekken bij het proces.

Een verstedelijkingsakkoord is een afspraak op regionale schaal tussen alle betrokken partijen. Het gaat daarbij dus, behalve om de gemeenten in de regio, ook om het waterschap, de provincie en het Rijk. De partijen in de regio zijn zelf verantwoordelijk voor het inrichten van het proces om te komen tot inhoudelijke keuzes die vertaald worden in een verstedelijkingsakkoord. De aard van de afspraken en het totstandkomingstraject tussen partijen bepalen dat de dagelijkse bestuursorganen (college B&W, college GS en bestuur Waterschap) verantwoordelijk zijn voor het maken van de bestuurlijke afspraken met de andere partners.

In de ambtelijke en bestuurlijke gesprekken vormde de afgelopen periode drie vragen de rode draad; (1) Zie je gezamenlijke kansen voor de regio in dit Ontwikkelpad? (2) Wat draag je als lokale gemeente zelf bij aan de regionale ontwikkeling? En (3) Welke belemmeringen verwacht je lokaal als gevolg van het Ontwikkelpad?

5.1 Vervolg

Na de Brabantbrede feitenbasis en inspiratiegids, de analyse van opgaven en kwesties in de stedelijke regio en de lessen uit de dashboard Verstedelijking (gebaseerd op de regionale perspectievenstudie) tekenen we nu gezamenlijk de ontwikkelprincipes op als basis voor het Verstedelijkingsakkoord SRsH dat we willen presenteren tijdens het BO MIRT november 2022. Om de mogelijkheden en consequenties inzichtelijk te maken regionaal en lokaal gaan we de komende periode een aantal verdiepingsslagen maken. De eerste resultaten daarvan kunnen we al meenemen in een verstedelijkingsakkoord, echter de doorlooptijd voor definitieve conclusies zal langer zijn. Om het regionale akkoord te kunnen voorleggen in het BO MIRT zal een concept worden voorgelegd aan de colleges en worden raden/staten/dagelijks besturen in gelegenheid gesteld wensen en bedenkingen te benoemen.